

Sprudlende: To bøker gir innblikk i romernes historie – og Romas fontener.

Vann til massene

Det romerske imperiets utfoldelse kan ikke ses uavhengig av dets evne til å bringe rent vann til nytte og glede for borgernes struper, gode hygiene og badekultur. Ifølge professor og fonteneautoritet Peter Aicher, ville det vært utenkelig at antikkens Roma kunne nå en befolkning på én million uten de teknisk avanserte vannforsyningene. Da den ene vannforsyningen etter den andre ble gjenopprettet i renessansen, ble fontenene symbolske feiring av vannets tilbakekomst – og står den dag i dag som et uttrykk for imponerende ingeniørkunst og barokk villskap i utformingene, til glede for overopphetede og historisk interesserte turister og fastboende.

Mange sakprosbøker selges inn med å være den første av sitt slag i norsk språkdrakt. Når Dreyers Forlag påpeker at Jon W. Iddengs bok er den første samlede framstillingen av den romerske republikkens (510–27 f.Kr.) vekst og fall, er det ganske overraskende, og kan kanskje ses i sammenheng med hva historiker Knut Ødegård skrev i sin innføringsbok «Antikken», som utkom i fjor høst: I Norge er vi mer opptatt av langrenn enn de gamle grekerne og romerne. «Romerriketets historie» er derfor et kjærkomment verk for historisk interesserte norske lesere.

Mindre påfallende er det vel at vi med Hugo Flatens bok for første gang blir presentert Romas fontener samlet for et norsk publikum, som professor emeritus J. Rasmus Brandt påpeker i

bokas korte forord. Men gledelig er det likevel.

Flatens bok kan med rette kalles en amatørs verk, hvis man har i bakhodet at ordet har opphav i *amare*, å elske. Det er et verk gjort av kjærlighet, av en mann som til daglig virker søm lege i Hobøl i Indre Østfold. Det er ikke ofte man som kritiker får håndskrevne følgebrev med en personlig henvendelse i bøkene, og dette, kombinert med informasjonen bakerst i boka om at forfatteren ønsker feedback og gjerne vil bli opplyst om feil og unøyaktigheter på sin Facebook-side, gir verket et ydmykt og sympatisk uttrykk.

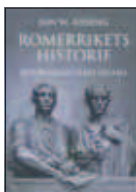
Boka er full av fotografier, mange tatt av forfatteren selv, og går systematisk gjennom mange av Romas over 2000 (!) fontener. Ingen bok har vel tidligere gått like konsekvent *ad fontes*. Innledningsvis får vi en historisk skisse over fontenenes og akveduktens (vannledningene) funksjoner og sosiale betydning, fra antikken og fram til i dag. Særlig blir man slått av den fantastiske ingeniørkunsten til antikkens byggmestere og arkitekter, med vannledninger med en minimal helling på 0,15-0,3 prosent over flere kilometer, som forsynte innbyggerne med mer vann per strupe enn hva som er vanlig i moderne byer.

Brorparten av fontenene er bygget fra 14–1500-tallet og framover. Et kart gir oversikt over hvor de beskrevne fontenene befinner seg i byen. Bokas hoveddel presenterer et utvalg fontener som står den dag i dag, og selv om dette kanskje ikke er godt egnet til å leses i et strekk,

SAKPROSA

Jon W. Iddeng
Romerriketets historie. Republikkens vekst og fall

Dreyers forlag 2014, 474 sider

Hugo Flaten
Roma – Fontenenes by

Kolofon forlag 2014, 258 sider

burde oppslagsverket fungere godt som en turguide til vanninteresserte Roma-farere.

Vi får fakta om fontenes opphav, hvilke endringer som er gjort, hva navnene betyr – iblant med festlige anekdoter, som at «Kanonkulefontenen» ved Villa Medici kanskje er et minne over at svenske dronning Kristina en gang ville vekke en fransk maler ved å skyte en kanonkule gjennom porten til villaaen hans. Men som med mange av de morsomste opphavsmytene i boka, må Flaten innrømme at det er «en god historie med tvilsom sannhetsgehalt».

I de innledende kapitlene kan anekdotene ta overhånd; det flommer over av anproser, slik at man iblant kunne ønske seg at Flaten heller kanaliserte sine kunnskaper mer som fontenene: en temmet strøm som munner ut i et elegant kunstverk.

VÅT TURISTMAGNET: Trevi-fontenen i Roma bader i et evig blitsregn fra turistenes kameraer.

Samtidig er anekdotene viktige for å gi framstillingen liv, ettersom dette uansett aldri har som mål å være et vitenskapelig verk. Særlig kostelig er det 2000 år gamle Seneca-sitatet, hvor filosofen beklager seg over å bo rett i nærheten av hva vi i dag ville kalt et spa- og treningssenter:

En masse lyder omgir meg siden jeg bor rett over et bad. Forsøk å tenke deg alle lyder som den menneskelige stemme kan frambringe for å forulempe øret ditt. Når kroppsbegyerne trener med vekter (eller later som de gjør det), grynter og stønner de når de puster ut etterfulgt av høylytt hvesing når de trekker pusten igjen. Når en av gjestene

slapper av med massasje, hører jeg lyden av hender som slår mot skuldre, som flate klask eller dumpe støt.

Åndsmenneskenes frustrasjoner forandres aldeles intet i alle dager.

I Jon Iddengs historiebok – som i motsetning til Flatens selvfinansierte prosjekt er skrevet fra innsiden av akademien – kan jeg imidlertid savne anekdotene, eller i det minste flere detaljer eller enkeltneklag som tilbyr noe annet enn det makroperspektivet som ellers er så dominerende i framstillinga. Det er kanskje like mye romernes skyld som Iddengs, men i perioder kan det bli nokså

FOTO: TIZIANA FABI, AFP/SCANPIX

utmattende å lese om hvordan den ene hærfører dolker den andre konsul i ryggen i sitt evigvarende intrigemakeri. I alle fall opplevdes det som om boka må rekke innom for mange begivenheter på for kort tid, som i denne beskrivelsen av romernes kamp mot gallerne, år 52 f.Kr.:

Tross matmangel og jevnlig motangrep maktet romerne å bygge både ramper og beleiringstårn og inntok byen. Soldatene gikk da berserk, slaktet ned hele byens befolkning og fant store matreserver. Det ga dem mulighet til å sette etter gallerhæren over elva Allier inn i arvernienenes land og utfordre Gergovia, en av deres viktigste byer. Her lyktes imidlertid ikke Caesar. Vercingetorix slo tilbake i et angrep og påførte Caesar et av få nederlag. Caesar trakk seg tilbake, og Vercingetorix fulgte etter. Opprøret øket i omfang, men Caesar greide å samle legionene sine og fikk støtte fra germanske allierte, som utstyrte ham med et godt kavaleri. Så gikk han til ny motoffensiv.

Slike sveipende beskrivelser – også kjent som troppeflyttningsprosa – får historien til å framstå som et slag Risk; rød slår blå, blå slår tilbake, vinner nytt terreng,

rød allierer seg med grønn og slår tilbake og så videre. Bokas mange illustrasjoner gir heller ikke det løftet de kunne ha gitt – man blir litt lei av alle disse marmorhodene med blanke øyne. Dermed risikerer boka å falle mellom to stoler; den sveiper antakelig over for mye til å bli relevant for historiefaget, og den opplevdes unødvendig tung for den interesserte lekmann.

Samtidig er det masse fascinerende stoff i Iddengs bok.

Romerne beskrives gjennomgående som pragmatisk – en betegnelse Flaten også bruker om dem – noe som gir seg utslag i hvordan imperiet ekspanderer ved å stadig innlemme sine beseirede befolkninger i riket. Særlig spennende er hvordan profesjonaliseringen av militæret bidrar til at lojaliteten i større grad rettes mot hærførerne enn styremaktene, noe som igjen baner vei for opprør innenfra. Et sentralt spørsmål som tas opp i boka, er hvor demokratisk den romerske republikken egentlig var, men den var i alle fall demokratisk nok til at

Ciceros bror oppfordret ham til å «smøre tjukt på med smiger, noe som ellers er forkastelig, men nødvendig i en valgkamp». Så lenge det har en hensikt å smigre borgerne, må det vel finnes litt demokrati?

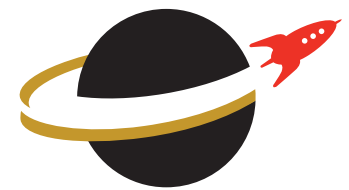
Iddeng er god når han går ut av rollen som for samvittighetsfull kronikør, og ut av opprassingene, og heller ser på ideologi, som når orientalismen løftes fram i striden mellom Octavian og Marcus

Antonius. Oppsummeringskapitlet 'Republikken i perspektiv' gir også lyst på mer. Denne leseren må uansett konstatere at mye av

informasjonen forsvant like fort som den kom, og om interessen for antikken skal blomstre i Norge framover – noe som ikke er usannsynlig, med tanke på Gyldendal og NTNUs storsatsing på klassisk litteratur i årene framover – trengs det ikke bare kunnskap, men også et skarpt blikk for hvordan kunnskapen framstilles, slik at romafareren kan høre historien sus i fontenenes rennende vann.

Arne Borge
bokmagasinet@klassekampen.no

Vi befinner oss i det 21. århundre etter Kristus. Hele Norge er erobret av bokkjedene. Hele? Nei! En liten sjappe gjør fremdeles motstand. Denne strie, ukulelige bokhandelen – Tronsmo – lar seg selvsagt ikke knekke.

TRONSMO
BØKER & TEGNESERIER

SE VERDEN GJENNOM TRONSMO

Tirsdag 5. mai kl. 17.00: Lena Andersson & Vigdis Hjorth!

Mesterlig møte på Tronsmo når Lena Andersson møter Vigdis Hjorth til samtale om smarte damer, selvinnsikt, eksistensfilosofi, kjærlighet og kunstner-egoer. Velkommen!!

Lena Andersson
Uten personlig ansvar
Gyldendal, 330 s., innb., kr. 349,-

Uten personlig ansvar er den frittstående fortsettelsen av *Rettsstridig forføyning*. Det er en opprivende, men også varm fortelling, hvor Andersson høylytt og innsendig diskuterer den kompliserte kjærligheten, følelsenes lek med fornuften, selvbedraget, maktutøvelsen og styrkeforholdet i relasjoner. Det er blitt en sysselskap og galgenhumoristisk bok om oss rare mennesker og mønstrene vi snubler rundt i. Til norsk ved Bodil Engen.

Eugene Rogan
The Fall of the Ottomans
Allen Lane, 488 s., innb., kr. 399,-

I rundt fire hundre år var det Ottomanske riket et av de mektigste i Europa og Midtøsten. Innen 1914 hadde det blitt adskillig svekket og ble sirdet inn av fiender som stod klare til å nedjeppe dem til siste rest. Eugene Rogans nye bok beskriver et av de viktigste men også mest misforståtte fronter under første verdenskrig, som, til syvende og sist, førte til det Midtøsten slik vi kjenner det i dag.

Edward Mendelson
Moral Agents – Eight Twentieth-Century American Writers
New York Review of Books, 203 s., innb., kr. 229,-

Et gjennomarbeidet og provokativt nytt blikk på USAs store forfatterskap, bl.a. Saul Bellow, Norman Mailer og W.H. Auden. Edward Mendelsons *Moral Agents* er også et verk av kristiske biografier i Plutarch, Samuel Johnson og Emersons ånd. Enhver viktig forfatter, mener Mendelson, skriver som et svar til idéen om at det gode livet er uadskillig fra livet til forfatteren selv.

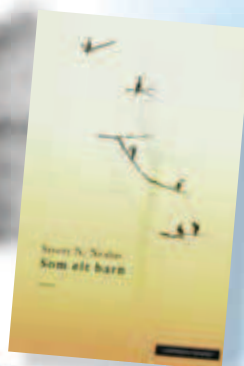
Richard Soares De Oliveira
Magnificent and Beggar Land
Hurst & Company, 291 s., hft., kr. 328,-

Denne boka forteller om et land som er i kraftig dynamisk endring. Angola er en viktig stat i Afrika, og er en av de største eksportørene av olje og diamanter, samtidig som makten øker. *Magnificent and Beggar Land* er basert på tre år med forskning og nærgående førstehåndskunnskap om Angola, og dokumenterer hvordan en økonomi kan reise seg etter en av de dødeligste borgerkrigene i Afrikansk historie.

Eline Lund Fjæren
Klokken og sengen
Oktober forlag, 141 s., innb., kr. 329,-

Hun er nitten år og har nettopp flyttet til Bergen der hun skal bo i en etromsleilighet. Hun søker på jobber hun håper hun ikke får og møter ikke til forelesningene på universitetet. Hun har en venn i den nye byen, Julie. Det er alltid Julie som ringer, aldri omvendt. Og mannen hun pleide å treffe for, vil komme på besøk. Men nå har hun valgt et voksenliv i byen på den andre siden av fjellet. Aller mest ønsker hun å være alene, selv om det betyr å være blakk, ensom, langsom. *Klokken og sengen* er et finstilte portrett av en ung kvinne som utsetter seg for blottleggelse og forvandling.

BØKER OG TEGNESERIER,
KR. AUGUSTS GT. 19 PB. 6754 ST. OLAVS Plass,
0130 OSLO Telefon 22 99 03 99 Fax 22 11 33 74
post@tronsmo.no www.tronsmo.no

Sivert N. Nesbø Som eit barn roman

“Kvaliteten i ein roman har ikkje med summen av handlingane eller plottet å gjere, men med den tonen teksten set og som kling i hovudet på lesaren. Med enkle middel skaper Nesbø her ein saktegåande, sensibel og oppmerksom prosa som berre strekkjer seg over åtti boksider. [...] dette er prosa på høgt litterært nivå.» SINDRE EKRHEIM, BERGENS TIDENDE

“Sivert N. Nesbø er handverkar, ein smed til å måle ut avstanden mellom folk. [...] det er dette Sivert N. Nesbø er god på: Det underliggjande, det innovervendte og einsame der lite blir sagt, men mykje blir observert og tenkt i det stille.» ODDMUND HAGEN, DAG OG TID

ÇAPPELEN DAMM